

Αρχι-...
Νιν...
Β...
...
... 21 1936
... 212-220

ΤΟ ΕΝ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΩ ΜΕΤΟΧΙΟΝ

«Ο ΑΓΙΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ»

Ἐν Διδυμοτείχῳ εὐρίσκεται, ἡρειπωμένον καθ' ὁλοκληρίαν καὶ ἀπέναντι τῆς οἰκίας Γιουρτσόγλοι, μετόχιόν τι ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «ὁ Ἅγιος Χαράλαμπος». Πότε καὶ παρὰ τίνος ιδρύθη, δὲν εἶναι γνωστόν. Ἴσως εἰς παλαιότερους χρόνους, βυζαντινούς ἢ τουρκικούς ἦτο μονὴ ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν. Ἐν τούτοις δὲν ἔχομεν σαφεῖς καὶ θετικάς ἀποδείξεις, καθὼς ἀναφέρω ἐξ ἄλλης ἀφορμῆς εἰς τὰ περὶ τοῦ ἐν Διδυμοτείχῳ μικροῦ ἐξοχικοῦ μοναστηρίου τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (ἰδὲ ἱστορικὴν πραγματείαν μου περὶ αὐτοῦ σ. 16—17). Τὸ μετόχιον τοῦτο εἶχεν ἄλλοτε μεγαλειέτερον διαιμέρισμα καὶ αὐλήν, ὥς φαίνεται, ἀλλ' ἐπωλήθησαν βαθμηδὸν καὶ τμηματικῶς ἢ κατεσχέθησαν παρὰ διαφόρων γειτόνων ἴσως καὶ ἐπιτηδείων.

Ἐν τινι τῶν κωδίκων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Διδυμοτείχου καὶ ὑπὸ χρονολογίαν 2 Ἰουλίου 1823 ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς:

«τὸ ἀνδριώτικον μετόχιον το καίμενον... κατὰ τὸ κουγιουμδζή μαχαλεσί, ἐπειδὴ εἶχε μείνει χωρὶς κυριατῆν (ἐνοικιαστήν), ἐνφιασθή μετὰ τοῦ Ἀθανασίου Γούναρι (ὁλοῦ (ὀγλοῦ) νὰ καθίσῃ καὶ νὰ πληρώνη κάθε χρόνο 40 γρόσια· ἔτι δὲ νὰ τὸ μερεμετίσῃ (νὰ ἐπιδιορθώσῃ), ἂν ἤθελε χαλάσῃ εἰς κανένα μέρος, τόσον τὸ μετόχιον ὅσον καὶ τὸ ἐργαστήριον».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται, ὅτι τὸ μετόχιον ἦτο τῆς νήσου Ἀνδρου καὶ ὑπῆγετο, ὥς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω, ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐν Ἀνδρῶν μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἣτις εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τοῦ 1577, ὅτι εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιαν καὶ διαχείρισιν τῆς ἐλληνικῆς κοινότητος Διδυμοτείχου, ὅτι τὸ 1823, καθὼς καὶ πρότερον ἐχρησίμευε καὶ ὡς κατοικία ἐπὶ ἐνοικίῳ, ὅτι εἶχεν ἐργαστήριον ἢ μᾶλλον δύο μικρὰ ἐργαστήρια, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ καὶ νῦν ἐκατέρωθεν τῆς μεγάλης ἐξωθύρας τῆς αὐλῆς σωζόμενα ἑρείπια, ὅτι εἶχον παλαιωθῇ καὶ τὸ μετόχιον καὶ αὐτά, καὶ εἶχον ἀνάγκην ἐπιδιορθώσεως. Ἐπομένως εἶχον κτισθῇ πολὺ πρότερον βεβαίως τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ἕνεκα δὲ τῶν κρισίμων τότε ἐθνικῶν περιστάσεων, εἴτε δι' ἄλλους λόγους, παρημελήθη προσωρινῶς τὸ μετόχιον ἐκ μέρους τῆς κυριάρχου μονῆς, τῆς ἐν Ἀνδρῶν Ζωοδόχου Πηγῆς, καὶ περιῆλθεν ἀνεπισήμως ἢ κατ' ἐντολήν αὐτῆς εἰς τὴν κοινότητα Διδυμοτείχου, ἣτις καὶ ἐνέμετο αὐτό.

καὶ πῶς ὑφίσταντο τὸ λεγόμενον κοινῶς «ξάφρισμα». Καλὸν ἵνα μάθω-
μεν ὅτι, ἐνῶ εἰς τὸν πατριάρχην Κπόλεως δίδονται γρόσια 500 διὰ τὴν
«βεβαίωσιν τῆς διαθήκης» πτωχοῦ διδασκάλου, πάλιν, ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐ-
τοῦ, ἀφαιροῦνται γρόσια ἐννεακόσια = 900 = καὶ δίδονται καὶ αὐτὰ
«ψυχόμερι διον τοῦ παναγιωτάτου». Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν
ἐλάμβανον ὁ πατριάρχης τὰ 900, ἅτινα μετὰ τῶν (δοθέντων βεβαίως)
500 ἀπετέλουν ποσὸν 1400 γροσίων, ἡ διανεμομένη περιουσία ἦτο γρόσια
ἐνδεκα χιλιάδες καὶ ἑκατὸν = 11100, μόλις 8000 φράγκων· δηλὸν οὖν ὁ
πατριάρχης ἐλάμβανε τὸ ὄγδοον· διότι τοιοῦτοι ἦσαν οἱ πρὸς συντήρησιν
αὐτοῦ καθωρισμένοι πόροι.

Σημειῶ πρὸς τούτοις, ὅτι τῆς περιουσίας «ἐξαφρισθείσης» ἐπὶ τῶν
!!! «ἄξιοπίστων! τιμίων! ὑποκειμένων»!!! τὸ μὲν νοσοκομεῖον ἔλαβεν 150
—ἀντὶ τῶν ὀρισθέντων 250— ἡ δὲ σχολὴ Μουχλίου 450 —ἀντὶ τῶν ἐν
τῇ διαθήκῃ τοῦ 1821 καθοριζομένων· δηθεν οὕτω: «τὰ ἐπίλοιπα
ἐκ τῶν μετρητῶν, ὅποῦ ἤθελαν περὶ σσεύσωσι».

§

Τὸ ἐξοφλητικὸν τῶν κληρονόμων βεβαιοῖ σύνυπογράφων καὶ τις
«ἐν τιμολογιώτατος κληρικὸς Ἰωάννης κωδικαρίος». Τὴν λέξιν εὗρον ἐνταῦθα πρῶτην φοράν, ὁφρῖνον κωδικαρίου γραφό-
μενον καθαρώτατα· λυποῦμαι δὲ διότι, μέχρι τῆς στιγμῆς, οὔτε τὸν κατα-
σκευάσαντα τοῦτο πατριάρχην ἀνεκάλυψα, οὔτε σαφεῖς πον πληροφορίαν
περὶ τοῦ ἔργου τοῦ κωδικαρίου. Τίς οἶδε πόσα καὶ τίνες ὑποθέσεις, πόσα
ἄξιώματα, πόσα πρόσωπα ἀληθῶς ἀξιώσιμα, πόσα τίμα ὑποκείμενα, πόσοι
ἐντιμολογιώτατοι κληρικοὶ κατασκευῆς παλαιᾶς ἢ νέας ἐφευρέσεως θὰ
ἀνακαλυφθῶσι. Καλὸν ἵνα ἐνθυμώμεθα πάντοτε, ὅτι ἡμέρα τῇ ἡμέρα
ἐρεύγεται γινώσκαι καὶ νυκτὶ νῦξ ἀναγέλλει ὁ ἦμα.

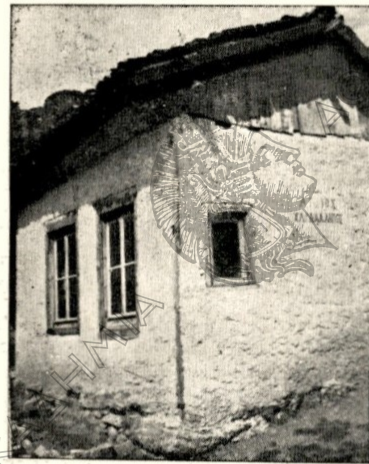
Ἀθῆναι· ἑκατομβαιὼν (Ιούλιος) 1935

ΜΑΝΟΥΗΛ Γ. ΓΕΛΕΩΝ

Εἰς τὸν ἴδιον κώδικα, εἰς παλαιότεραν χρονολογίαν ἀναγράφονται καὶ τὰ ἑξῆς :

«Δεκεμβρίου 8 τοῦ „αποθ“ (1779) ἀπέθανεν ὁ Μητροπολίτης Διδυμοτείχου ἐκ Σίφνου Νεόφυτος, ὃν διεδέχθη ὁ (Σμύρνης) Παῖσιος, ὅστις ἀναφερὼν ταῦτα... εἰς πρακτικὸν καὶ ἀναφερὼν ἑαυτὸν καὶ ὅτι ἀπεδέχθη τὴν ἐπαρχίαν Διδυμοτείχου καὶ ὅτι ἀπεκατέστησεν ἐπιτρόπους τὸν λογοθέτην Δημητράκην Δανιήλογλον καὶ τὸν σκευοφύλακα Μιχαήλον, δίδωντάς τους καὶ τὸ ἅγιον λείψανον τοῦ ἁγίου Χαράλαμπος».

Ἐπειδὴ ἐν τῷ γηπέδῳ τοῦ μετοχίου ὑπάρχει ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ τὸ προσκύνημα τοῦ ἁγίου Χαράλαμπος, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποίου καθιερώθη

τὸ κατὰ τὸ 1884 ἱδρυθὲν Ἐπαρχιακὸν Νοσοκομεῖον ὅπως θὰ ἴδωμεν, διὰ τοῦτο εἶναι πιθανόν, ὅτι τὸ ἀνωτέρω ἀναφερόμενον ἅγιον λείψανον ἔχει σχέσιν τινὰ μὲ τὸ ἐν λόγῳ μετόχιον τῆς Ἀνδρου ἐν τῇ συνοικίᾳ Κουγιουμτζῆ. Ἐν τῇ αὐτῇ περιπτώσει τὸ μετόχιον μὲ τὸ ὄνομα ἅγιος Χαράλαμπος ὑπῆρχεν ἴσως πρὸ τοῦ 1779 ἢ τοῦλάχιστον ἀπὸ τοῦ ἔτους ἐκείνου.

Μετὰ 84 ἔτη, ἥτοι τὸ 1863—4, τὸ μετόχιον ἐχρησίμευσε προσωρινῶς καὶ ὡς σχολή. Ἐνεκα δηλαδὴ ἐρίδων τινῶν οἱ Ἕλληνες Διδυμοτειχίται διηρέθησαν εἰς δύο μερίδας. Καὶ ἡ μὲν μία ἐκράτησε τὸν ἕνα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τότε δύο διδασκάλων, τὸν μακαρίτην Κωνσταντῖνον Παπαγιαννόπουλον, εἰς τὸ παλαιὸν σχολεῖον τῆς Παναγίας, ἡ δὲ ἄλλη τὸν ἄλλον

τὸν Γεώργιον Καβαλλιώτην καὶ τὸν ἐγκατέστησεν εἰς τὸ μετόχιον.

Τὸ 1879 προσεκλήθη σοβαρὸν ἐπεισόδιον ἐκ μέρους βουλγαριζόντων τινῶν κατοίκων Διδυμοτείχου διὰ τὸ μετόχιον ὡς ἑξῆς :

Κατὰ τὸ πρακτικὸν τῆς 15 Ἰουλίου τοῦ ἰδίου κώδικος «λόγου γενομένου περὶ τινος ἐν Διδυμοτείχῳ οἰκίας, ἀνηκούσης εἰς τὴν ἐν Ἀθῶν ἱερὰν μονὴν τῶν Χιλινδαρινῶν, ὅτι ἄγνωστόν ἐστιν, ἐν τίνι δικαιώματι ὁ κ. Δράγνης διευθύνει αὐτὴν καὶ νέμεται τοὺς πόρους αὐτῆς καὶ μεταβάλλει ἢ ἐπιδιορθώνει αὐτήν, ἐνεκρίθη νὰ προσκληθῇ οὗτος καὶ ἐρωτηθῇ περὶ τούτου καὶ οὕτως ἐνεργηθῶσι τὰ δέοντα».

Ἡ οἰκία αὕτη, ἡ ἀνήκουσα δῆθεν εἰς τὴν μονὴν τῶν Χιλινδαρινῶν, εἶναι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μετόχιον τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ πρακτικοῦ τῆς μεθεπομένης ἡμέρας καὶ τῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα ἐπηκολούθησαν :

«... Παρουσιασθέντων... τῶν κ. Γεωργίου Κονγίουμτζῆ καὶ Θεοχάρους καὶ ἐρωτηθέντων ὑπὸ τῆς Α. Σ. (αὐτοῦ σεβασμιότητος), πόθεν ἔλαβον τὴν ἄδειαν καὶ κατοικοῦσιν ἐν τοῖς τοῦ Χιλινδαρινοῦ μετοχείου μαγαζείοις, κατέθεσαν, ὅτι (ἔλαβον) παρὰ τοῦ κυρίου Γιοβάντσου καὶ Δράγνη, μάλιστα δὲ προϋτίθετο ὁ κ. Γιοβάντσος, ὅπως ποιήσῃ τὴν συμφωνίαν ἐν τῇ ἱ. Μητροπόλει, παρούσης καὶ τῆς Δημογεροντίας, ὁ δὲ τελευταῖος Θεοχάρης κατέθεσεν, ὅτι συμφώνησε μετὰ τοῦ κ. Δράγνη, ν' ἀποτίῃ αὐτῷ δι' ἐνοίκιον 120 γρόσια τὸ ἔτος. Ἐμφανισθέντος δὲ τοῦ Δράγνη καὶ παρουσιάσαντος ἐπιστολὴν Σλαβωνιστὶ γεγραμμένην, λέγοντος, ὅτι ἔλαβε πρὸ τινῶν ἡμερῶν παρὰ τοῦ ἐν Ἀθῶν Χιλινδαρινοῦ Μοναστηρίου. Ἐπειδὴ αὕτη δὲν ἔφερε οὐδεμίαν ἐπισημότητα, μὴ ὑπαρχούσης ἐντὸς αὐτῆς οὔτε τῆς μοναστηριακῆς σφραγίδος, ἐπροτάθη αὐτῷ, ὅτι, ἐπειδὴ τὸ ἐν λόγῳ Μετόχιον δὲν διοικεῖται ἀπ' οὐδενὸς ἱερωμένου προσώπου, διὰ ταῦτα διακαίουται ἡ Μητρόπολις νὰ καθέξῃ αὐτό».

Ἐκ τοῦ πρακτικοῦ τούτου, ὡς καὶ σχετικῶν πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας ἔλαβον παρὰ τοῦ γέροντος φίλου κ. Ἀριστείδου Δελόγκα, ἑξάγεται, ὅτι ὁ Δράγνης καὶ ὁ Γιοβάντσος μὲ ἄλλους ὁμόφρονας αὐτῶν παρουσίασαν τὸ μετόχιον ὡς ἰδιοκτήτην κτῆμα τῆς μονῆς Χιλινδαρίου· χρησιμοποιοῦσαντες δὲ τὸ ἐν λόγῳ ξενόγλωσσον καὶ πλαστὸν ἔγγραφον ὡς πληρεξούσιον δῆθεν ἔγγραφον αὐτῆς, ἐπεχείρησαν νὰ οἰκιοποιηθοῦν τὸ μετόχιον διὰ σκοποὺς καὶ βλέψεις ἀτομικοὺς καὶ ἰδίως τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας. Τὸ περίεργον δὲ εἶναι, ὅτι ἡ Μητρόπολις καὶ ἡ Δημογεροντία δὲν ἐγνώριζον ἢ μᾶλλον εἶχον λησμονήσει τὸ γνωστὸν μᾶς προηγούμενον πρακτικὸν τῶν τοῦ 1823 καὶ ὡς ἐκ τούτου κινδυνεύουν νὰ ἐξαπατηθοῦν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς κυριότητος τοῦ μετοχίου καὶ νὰ θεωρήσουν αὐτό, καὶ αὐταὶ ἀκόμη, ὡς κτῆμα τῶν Χιλινδαρινῶν.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ 1879 ἔξ ἀγνοίας ἢ λήθης τῶν ἐγγράφων

τῆς Ἀνδρου τοῦ 1832, εἴτε διότι εἶχον, φαίνεται, ταῦτα ἀπολεσθῆ, δὲν ἠδύναντο νὰ ἀποδείξουν, ὅτι τὸ μετόχιον ἀνῆκεν ἀμέσως ἢ μᾶλλον ἐμμέσως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κοινότητα Διδυμοτείχου καὶ ὅτι εἶχεν αὕτη τὴν διαχείρησιν αὐτοῦ καὶ τῶν μαγαζείων του.

Ἐντεῦθεν προήρχετο καὶ ἡ παρείσδυσις ἐπιτηδείων, τῶν ὁποίων κύριος σκοπὸς καὶ φροντίς ἦτο νὰ κατὰσχουν παρὰ νόμους καὶ ἐπιτηδείως τὸ μετόχιον καὶ νὰ τὸ μετατρέψουν εἰς βουλγαρικὸν σχολεῖον διὰ λόγους καὶ ἀνάγκας βουλγαρικῆς προπαγάνδας.

Πρακτικὸν τῆς 18ης Μαρτίου τοῦ ἔτους 1884 ἀναφέρει, ὅτι συνήλθον οἱ Δημογερόντες, ἑφοροὶ καὶ πρόκριτοι, ... «ἵνα συσχεφθῶσι περὶ τοῦ ἄρτι ἀναφθέντος ἐν τῇ πόλει Διδυμοτείχου βουλγαρικοῦ ζητήματος, παρόντων... καὶ τῶν διενεργούντων τὸ σχέδιον τοῦτο. Ἠρωτήθησαν ἐν πρώτοις, ὅποιον ἔχουσι σκοπὸν, ἐνεργοῦντες τὴν σύστασιν ἰδιαιτέρας βουλγαρικῆς σχολῆς καὶ πρόσληψιν ἐπὶ τούτῳ βουλγάρου διδασκάλου ἐν πλήρει τῆς Ἱ. Μητροπόλεως καὶ τῆς Δημογεροντίας ἀγχοῦ. Ἀπεκρίναντο πάντες, ὅτι ὁ μόνος σκοπὸς εἶναι ἡ ἐν αὐτῇ διδασκαλία τῆς γλώσσης αὐτῶν. Κατὰ συνέπειαν συνεβουλευθῆσαν, ὅπως ἀποσπῶσι τοῦ σχεδίου τούτου, δυνάμενον νὰ ἔχη θλιβεράς συνεπείας ἐπὶ τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐν ᾧ οὐδεμία ἄχρι τοῦδε ἐγένετο ἐθνικὴ διάκρισις καὶ ὅτι, ἐὰν πράγματι αὕτη καὶ μόνη εἶναι ἡ ἰδέα αὐτῶν καὶ οὐδεὶς ἕτερος ἐπικρατεῖται σκοπός, δυνάτον νὰ γενῇ σκέψις πρὸς τοῦτο... καὶ προσληφθῇ βούλγαρος διδάσκαλος ἐν τοῖς ὑπάρχουσι (ἑλληνικοῖς) σχολείοις, ἵνα διδάξῃ κατὰ τὸ προσεχὲς σχολικὸν ἔτος. Ἡ πρότασις αὕτη ἀπερρίφθη ὑπ' αὐτῶν, κραυγάζοντων, ὅτι ἀδύνατον νὰ παραιτηθῶσι τοῦ σκοποῦ των, τῆς συστάσεως δηλ. ἰδιαιτέρας βουλγαρικῆς σχολῆς...»

Ἐν συνεχείᾳ τῆς ἰδίας συνεδρίας καὶ τοῦ ἀνωτέρω πρακτικοῦ αὐτῆς «ἀπεφασίσθη ὁμοθυμῶς, ὅπως ἐνεργηθῶσι ἀπὸ τε τῆς Ἱ. Μητροπόλεως καὶ τῆς ἐκτίμου Δημογεροντίας τὰ δέοντα διαβήματα πρὸς τὴν ἐνταῦθα (ἐν Διδυμοτείχῳ) Κυβέρνησιν (τὴν τουρκικὴν) πρὸς πρόληψιν δυσσεβείων συνεπειῶν...»

Ἐγράφησαν λοιπὸν 2 τακτρία (ἀναφοραὶ) πρὸς τὸν τότε ὁμογενὴ μουτσαρίφη (=διοικητὴν Διδυμοτείχου) Τζώρτζη πασᾶν ἐκ μέρους τῆς κοινότητος καὶ τοῦ (ἐκ Λήμνου) πρωτοσυγγέλλου Παναρέτου, (ὅστις ἀντεπροσώπευε τὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπουσιάζοντα μητροπολίτην Διδυμοτείχου Μεθόδιον).

Τὸ πρῶτον τεκτρίον ἀναφέρει : «..τῆς ὀλιγαριθμοῦ μερίδος Γιοβάντσος, Ἀθανάσιος Γκάντσον, Χ' Στάικος, Χ' Νικολάου, Σταῦρος Γιοβάντσου καὶ Κώστας Μαλέου... προσλαβόντες τὴν προσωνυμίαν τοῦ βουλγάρου... ἀποκοπτόμενοι οὕτω αὐτοβούλως τῆς ἐνταῦθα χριστιανικῆς ὁλομελείας... ἀλλὰ καὶ περὶ αὐθαιρέτου καὶ βιαίας κατοχῆς κτήματός τινος, ἀνή-

κοντος ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων, τῇ Ὁρθοδόξῳ (Ἑλληνικῇ) Κοινότητι...»

Τὸ δὲ τακτικόν τοῦ πρωτοσυγγέλλου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 21 Μαρτίου ἀναφέρει, ὅτι ἡ ἐν τῷ μετοχίῳ ἐργασία (τῶν βουλγαριζόντων) ἐξακολουθεῖ ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ Μητροπόλεως καὶ Δημογεροντίας, ὅτι πρέπει νὰ διακοπῇ ἡ ἐκνομος καὶ ἀνοίκειος πρᾶξις ὀλίγων πολιτῶν, ὅσον τάχιον, ἵνα μὴ παρατεινομένη αὕτη διεγείρῃ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε νὰ προβῇ οὗτος εἰς παράτολμόν τι κίνημα, διαταράζον τὴν ἡσυχίαν τῶν ἀρχῶν καὶ τῆς πόλεως.

Ὁ Τζώρτζη πασᾶς παρέπεμψε τὸ ζήτημα εἰς τὰ δικαστήρια, καὶ οἱ μὲν βουλγαρίζοντες ἐξηκολούθουν ἐν τῷ μεταξὺ μὲ μαστόρους καὶ ἐργάτας τὴν διαρρῦθμιν τοῦ μετοχίου εἰς σχολεῖον, ὡς καὶ τὰς ἄλλας ἐνεργείας αὐτῶν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των, οἱ δὲ ἡμέτεροι ἐστενοχωροῦντο σκεπτόμενοι, ὅπως λέγει ὁ κ. Δελόγκας, πῶς νὰ ἀποδείξουν ἀσφαλῶς τὸ μετόχιον ὡς ἰδικὴν τῶν ἰδιοκτησίαν.

Ἄλλ' ἐπὶ τέλους ἐθριάμβευσαν οἱ ἡμέτεροι. Ὁ Ἀ. Δελόγκας σκεπτόμενος κατ' οἶκον περὶ τοῦ πρακτικοῦ καὶ ἐρευνῶν μεταξὺ τῶν βιβλίων καὶ ἐγγράφων τοῦ πάππου του, τοῦ Λογιοῦ τοῦ Ἀποστόλου καὶ ἄλλων οἰκείων, εὗρεν ἐν ἑγγράφῳ, τὸ ὅποιον εἶχε σταλῇ εἰς Διδυμότειχον τὸ 1832 ἐξ Ἀνδρου παρὰ τοῦ καθηγουμένου τῆς ἐκεῖ μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ ἦτο πληρεξούσιον γράμμα δι' αὐτοῦ καὶ δι' ἄλλων σταλέντων ὁμοῦ, ἐξουσιοδοτοῦντο ὁ ἐκ μητρὸς θετός τοῦ Ἀ. Δελόγκα Ἀθανασάκης δομέστιχος τῆς Μητροπόλεως Διδυμοτείχου, μετὰ τοῦ Μητροπλίτου καὶ τῶν προκρίτων τῆς συνοικίας Κουγιουμτζῆ, νὰ ἐκποιήσουν τὸ ἰδιόκτητον τῆς ἐν λόγῳ μονῆς μετοχίον.

Τὸ ἑγγράφον τοῦτο, φέρον τὴν σφραγίδα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Ἀνδρου καὶ κατατεθεὶς παρὰ τοῦ Δελόγκα εἰς τὴν Μητρόπολιν, εἶναι τὸ ἐξῆς.

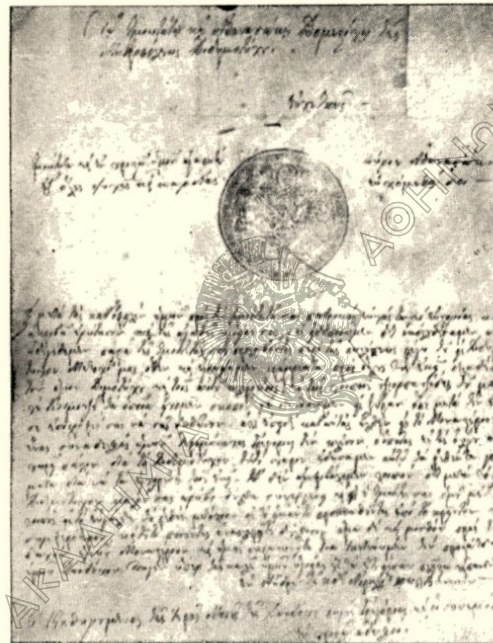
«Τῷ τιμιωτάτῳ Κφ Ἀθανασάκῃ Δομεστίχῳ τῆς Μητροπόλεως Διδυμοτείχου, εὐχετικῶς.

Τιμιώτατε καὶ ἐν Χριστῷ ἡμῖν ἀγαπητὲ κύριε Ἀθανασάκη, ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας εὐχόμεθα σοι. Καὶ μετὰ τὰς κατ' ὀφειλὴν ἡμῶν πρὸς τὴν τιμιότητά σας εὐχὰς τε καὶ εὐλογίας καὶ ἀκριβῆ ἐρώτησιν τῆς ἀγαθῆς ὑγείας σας, σᾶς εἰδοποιῶμεν, ὅτι ἠκολουθήσαμεν ὡς ὠδηγήθημεν παρὰ τῆς τιμιότητός σας προλαβόντες, περὶ τῆς πωλύσεως, λέγω, καὶ τοῦ εἰς Διδυμότειχον Μετοχίου μας, ὅθεν καὶ ἐγράψαμεν γράμματα πρὸς ὅλους τοὺς ἐκεῖ, δηλαδὴ πρὸς τὸν ἅγιον Διμοτύχου καὶ τοῖς αὐτοῦ κληρικοῖς καὶ τοῖς λοιποῖς τζιορμαπατζίδες τοῦ μαχαλὲ Κουϊμτζῆ, τὰ ὅποια εἴχομεν σκοπὸν νὰ διευθύνωμεν, εἰς Θῆραν, ὅπου μετὰ τὴν ἐκείσε ἐπιστροφὴν σας νὰ σᾶς δωθῶσιν. ἄλλ' ἐπειδὴ κατ' αὐτὰς ἦλθεν εἰς τὸ Μοναστήριον ἕνας συνάδελφος ἡμῶν, Ἱερομόναχος Γρηγόριος τὴν κλήσιν, ὁ ὅποιος ἐντὸς ὀλίγου ἀναχωρεῖ πάλ-

λιν διὰ τὸ Διδυμοτείχον, τούτου χάριν ἐδώσαμεν αὐτῷ τὰ ρηθέντα γράμματα διὰ νὰ τὰ ἐγχειρήσῃ τοῖς ἐκεῖ.

Καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν λοιπόν, ὅτι μετὰ τὸ εἰς Διδυμοτείχον καλόν σας ἀρύβο (ἄφειν) θέλετε συνεργήσει καὶ ἡ τιμότης σας ὁμοῦ με τοῖς λοιποῖς εἰς τὸ νὰ εὐγάλετε τὸ ρηθὲν μετόχιον εἰς τὸ εἰκάντο (τλειοδοσίαν), προσπαθοῦντες ἐπὶ τὸ κρεῖττον καὶ συμφερότερον, καὶ

τοῦτο ποιοῦντες ἀναπληροῖτε δούλεισιν, ἅμα δὲ καὶ μισθὸν πρὸς τὸ πτωχὸν ἡμῶν Μοναστήριον. καὶ ἡμᾶς παρακινεῖτε, ἵνα ἱκετεύωμεν τὴν προστάτιδα ἡμῶν Ζωοδόχον Πηγὴν ὑπὲρ τῆς καλῆς ὑμῶν ὑγείας ἢ τὰ ἔτη εἴησαν πλείστα καὶ πανευτυχῆ.

Ἐν Ἀνδρῶ τῇ κδ' (24) Ἀπριλίου, αὐλβ' (1832).

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Γρηγόριος καὶ οἱ συνεμοὶ ἐν Χρ. στῶν ἀδελφοί.

Ἐάν, συνεπεῖα τοῦ ἐγγράφου τούτου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἀναφερομένων τὸ μετόχιον ἐπωλήθῃ τὸ 1832 ἢ μετὰ ταῦτα καὶ πρὸς ποῖον, δὲν ἡδυνή-

θην νὰ εὐρω σχετικὴν τινὰ πληροφορίαν, διότι μέρη τινὰ τῶν κωδίκων τῶν πρακτικῶν καὶ τῆς ἀλληλογραφίας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ἔχουν κακίστην γραφὴν καὶ εἶναι λίαν δυσανάγνωστα. Ἐν τούτοις εἶναι βέβαιοι, ὅτι τὸ μετόχιον οὐδέποτε περιήλθεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Χιλιανδαρίου οὔτε ἄλλου τινὸς νομικοῦ προσώπου ἢ ατόμου. Διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ παρουσιάζετο ὁ ἀγοραστής μετὰ τὸ ἐπίσημα ἔγγραφα ἢ μαρτυρίας τῆς ἀγοροπωλησίας εἰς τὰς χεῖρας διὰ νὰ διαμφισβητήσῃ τὴν ιδιοκτησίαν του ἐπὶ τοῦ μετοχίου, καὶ μάλιστα ἐξ ἀφορμῆς τῶν κατὰ τὸ 1879 καὶ κατόπιν γενομένων ἐπεισοδίων.

Ἐπομένως καὶ ἡ Μητρόπολις Λιδυμοτείχου δὲν ἠγόρασε καὶ αὐτὴ τὸ μετόχιον, εἶχεν ὅμως τὰ προαναφερθέντα ἔγγραφα τῆς Ἀρχῆς καὶ διὰ τοῦτο, ὡς πληρεξούσιος, ἐδικαιοῦτο νὰ κατέχῃ καὶ νὰ διαχειρίζεται τὸ μετόχιον, καθ' ὅσον μάλιστα καὶ χωρὶς ἔγγραφα, ἀλλ' ἀπλῶς ὡς ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἐθνικὴ ἀρχὴ ἠδύνατο νὰ ἐνδιαφέρεται καὶ πρότερον, ὅπως εἶδομεν, καὶ κατόπιν καὶ νὰ φροντίσῃ διὰ παραμεληθέντα ἢ ἐγκαταλείψιμμένα, οὕτως ἢ ἄλλως, ἐκκλησιαστικὰ κτήματα.

Τὸ ζήτημα δὲ ἐξειλήθη πλέον ὡς ἑξῆς:

Ὁ κ. Δελόγκας, ὅστις ὡν ἑλλήν ἐπίσκοπος δὲν ἐκινδύνευε νὰ πάθῃ τίποτε, ἐτάχθη νὰ παραλάβῃ διὰ τῆς βίας τὸ μετόχιον ἀπὸ τοὺς βουλγαρίζοντας καὶ νὰ διαφυλάξῃ αὐτὸ. Ἀπέστειλε τοὺς γενναίους καὶ ρωμαλέους Ἀπόστολον Χρυσολόγην καὶ Σταύρον Γκαϊτάναν, οἵτινες καὶ παρημποδίσαν διὰ ξυλοκοπημάτων τοὺς ἐργαζομένους πρὸς μετατροπὴν τοῦ μετοχίου εἰς βουλγαρικὴν σχολὴν καὶ ἀνέλαβον τὴν φύλαξιν αὐτοῦ. Τὴν ἐπομένην ὁ Τζώρτζη πασά, πρὸς πρόληψιν συνεπειῶν, ἀντικατέστησε τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Δελόγκα διὰ δύο ἀστυνομικῶν πρὸς φύλαξιν τοῦ μετοχίου. Οὕτω οἱ παρείσαντο βουλγαρίζοντες ἀπεσύρθησαν, ἐγκαταλείψαντες τὸ κτίριον ἢ μᾶλλον τὴν διαρκύθμισιν αὐτοῦ ἡμιτελῆ.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ μετοχίου, διὰ νὰ μὴ ἐπαναληφθοῦν πάλιν τὰ ἴδια, ἡ κοινότης ἀπεφάσισε νὰ μεταβάλλῃ αὐτὸ εἰς νοσοκομεῖον. Τὴν 1ην λοιπὸν Ἀπριλίου 1883 «εἰς γενικὴν συνεδρίαν δημογερόντων, ἐφόρων καὶ λοιπὸν ἐγκρίτων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ μητροπολίτου Μεθοδίου (ὅστις, ἔνεκα τῶν προηγουμένων γεγονότων προσκληθεὶς, εἶχεν ἐπανεέλθει ἐσπευσμένως ἐκ Κωνσταντινουπόλεως) προετάρη ὑπὸ τῆς Α. Σεβασμιότητος καὶ ἐνεκρίθη ἡ σύστασις καὶ διοργανώσις οἰκίματός τινος διὰ νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς νοσηλείαν ἐν αὐτῷ ἀσθενῶν πάσης φύλης καὶ παντὸς θρησκευματος ἐξ ἀπάσης τῆς ἐπαρχίας, καὶ ἀπεφασίσθη, ὅπως τὸ... μετόχιον χρησιμοποιηθῇ, ἀφ' οὗ ἐπισκευασθῇ καὶ καταστῇ κατάλληλον. Πρὸς ἐξέδρασιν δὲ πόρων διὰ τὴν συντήρησιν διωρίσθη ἑξαμελὴς ἐπιτροπὴ». Ἐγείναν κατόπιν μεγαλοπρεπῶς τὰ ἐγκαίνια, παρισταμένον καὶ τοῦ Τζώρτζη πασά, καὶ ἐνηργήθησαν ἔρανοι. Καθὼς λέγει ὁ κ. Νικόλαος Πα-

παδόπουλος, τέως γραφεὺς τῆς Δημαρχίας Διδυμοτείχου, κατ' ἀρχὰς ἔβαλον τρεῖς κλίνας δι' ἀσθενεῖς εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εὐρέθησαν πρόχειροι ἀσθενεῖς πρὸς εἰσαγωγὴν αὐτῶν ἐν αὐτῷ, διὰ τὴν φανῇ, ὅτι τοῦτο λειτουργεῖ, μετεφέρθησαν ἐκ τῶν δημοσίων φυλακῶν φυλακισμένοι τινὲς ἀσθενεῖς.

Μετ' ὀλίγον κατεσκευάσθη καὶ μία τετραίγωνος ἀναμνηστικὴ ἐκ μαρμαρίου πλάξ, ὕψους καὶ πλάτους ἑνὸς περιπου μέτρου, μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐπαρχιακὸν νοσοκομεῖον—1885 Μαρτίου 16», ἣτις καὶ διασώζεται ἤδη ἐν τῷ προσκυνήματι «Ἅγιος Χαράλαμπος» τοῦ μετοχίου.

Εἰς τὸ ἐπαρχιακὸν τοῦτο νοσοκομεῖον διορίσθη μία νοσοκόμος, τὴν ὁποίαν διεδέχθη 9 Ἰουνίου 1885 ὡς ἐπιστάτης ὁ Κωνσταντῖνος Τσανακτσῆς. Τέλη δὲ τοῦ ἰδίου μηνὸς καὶ ἔτους, ἐπειδὴ, φαίνεται δὲν εὐρίσκοντο ἀσθενεῖς πρὸς νοσηλείαν, ἀπεφασίσθη, ὅπως τοῦ λοιποῦ αἱ κατὰ καιρὸν ὑπόδικοι (ἐν τῷ πνευματικῷ δικαστηρίῳ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως) γυναῖκες περιορίζονται οὐχὶ ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν ἱερέων, ὅπως συνηθίζετο πρότερον, ἀλλ' ἐν τῷ ἐπαρχιακῷ νοσοκομείῳ. Πλὴν μετὰ τινὰς μῆνας, 22 Νοεμβρίου 1885, «συνεπεῖα ἀτόπων λαβόντων χώραν ἐν τῷ νοσοκομείῳ ἕνεκα τῆς ἐν αὐτῷ διαμονῆς τοιούτων γυναικῶν, ἐνεκρίθη νὰ καταργηθῇ ἡ ἐκεῖ διαμονὴ τῶν καὶ νὰ περιορίζωνται αὐταὶ τοῦ λοιποῦ, ὡς καὶ πρότερον, ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν ἱερέων».

Τὴν 3ην Ἰανουαρίου 1886 «... λόγῳ γενομένου, ὅτι τοῦντεῦθεν ὁ ἐπιστάτης τοῦ νοσοκομείου εἶναι ἄχρηστος ἐν αὐτῷ, ὡς ἐνοικούντων ἤδη στρατιωτῶν, ἐνεκρίθη ἡ ἀπολύσις αὐτοῦ». Τὸ νοσοκομεῖον, καθὼς καὶ ἄλλα κτίρια, εἶχον καταληφθῇ ὑπὸ πολλοῦ στρατοῦ, διότι, ὡς λέγει, ὁ Δελόγκας, ἡ Τουρκία εἶχε τότε ἐπιστράτευσιν ἕνεκα τοῦ ζητήματος τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας.

Ἀργότερον, τῇ 6 Ἀπριλίου 1886, «ἐνεκρίθη νὰ μετρηθῶσιν ἀπὸ τοῦ ταμείου τοῦ ἐπαρχιακοῦ νοσοκομείου 400 γρόσια διὰ τὴν (παραγγεληθεῖσαν πρότερον καὶ κατασκευασθεῖσαν) εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Χαράλαμπος», ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποίου εἶχε καθιερωθῇ τὸ νοσοκομεῖον τῇ προτάσει τοῦ μητροπολίτου. Ἡ εἰκὼν αὕτη διασώζεται ἤδη ἐν τῷ προσκυνήματι, φέρει δὲ χρονολογίαν: 2 Φεβρουαρίου 1885. Ἐν τῷ προσκυνήματι τούτῳ, ἐκτὸς διαφόρων ἄλλων μικρῶν καὶ μεγάλων εἰκόνων, τῶν ὁποίων δὲν ὑπάρχει ἢ ἀπεσβέσθη ἡ χρονολογία, ὑπάρχει καὶ μία μεγάλη εἰκὼν τῆς Παναγίας μὲ χρονολογίαν: 23 Δεκ. 1826.

Τὴν 13ην Ἰουνίου τοῦ ἰδίου ἔτους 1886 καὶ ἐπὶ τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ Διδυμοτείχου Χασάν Βέη «ἐνεκρίθη, ἵνα τὸ νοσοκομεῖον (ἢ μᾶλλον τὸ μετόχιον) ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν του θέσιν, δηλ. νὰ μετασχηματισθῇ (πάλιν ὅπως τὸ 1863) εἰς ἑλληνικὴν σχολὴν, περὶ δὲ τῆς συστάσεως καὶ συντηρήσεως αὐτῆς γένηται λόγος ἐν πληρεστέρᾳ συνεδριάσει».

Ὁ σκοπὸς τῆς συσκέψεως ταύτης ἦτο νὰ ζητηθῇ μὲ τὴν τοιαύτην πρόφασιν, δηλαδή τῆς σχολῆς, καὶ ἐξητήθη κατόπιν ἡ ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐκκένωσις τοῦ μετοχίου. Οἱ στρατιῶται ὅμως ἔμειναν ἐν αὐτῷ ἐπ' ἄρκετὸν ἀκόμη καιρὸν, μέχρις οὗ, ὃ Ἰουλίου 1887, «ἐνεκρίθη νὰ παρακληθῇ διὰ ταχυρίου (ἀναφορᾶς) τῆς Μητροπόλεως ὁ στρατιωτικὸς διοικητής, ἵνα διατάξῃ τὴν ἐκκένωσιν τοῦ κτιρίου, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι θέλει μετασχηματισθῇ τοῦτο εἰς σχολήν».

Μετὰ ἐν περίπτῳ ἔτος, 1ην Ἀπριλίου 1888, τὸ μετόχιον «ἐνωκιάσθη εἰς τὸν ἐκ Σαράντα Ἐκκλησιῶν (ποτοπόλιν) Χρηστον Σαρίδην πρὸς κατοίκησιν οἰκογενειακῶς διὰ τρία ἔτη, μὲ τὴν συμφωνίαν ὅμως, ὅπως τὸ δωμάτιον τοῦ προσκυνήματος (Ἀγ. Χαράλαμπος) νὰ ᾖ ἐλεύθερον καὶ προστὸν παντὶ προσερχομένῳ εὐσεβεῖ Χριστιανῷ, καὶ μετὰ ἱερέως, εἰ βούλεται, χάριν προσευχῆς καὶ εὐλογίας, ὅπερ (δηλ. τὸ προσκύνημα) διευθύνεται καὶ ἐπιβλέπεται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα Ἱ. Μητροπόλεως· μετὰ ταῦτα ἐγένετο ἡ ἐξέλεγξις τῆς δαπάνης, εἰς 1638 γροῖσια ἀνελθούσης, καὶ ἐνεκρίθη ἡ ἀνάλογος συμψήφισις μὲ τὸ ἐνοίκιον».

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ἐργαστήριον τοῦ Ἀγ. Χαράλαμπος δηλ. τοῦ μετοχίου εἶχεν ἐνοικιασθῇ εἰς τὸν Γ. Διαμαντῆν, τὴν δὲ 22αν Σεπτ. 1891 «ἀνενεώθη ἡ συμφωνία αὐτῇ διὰ μίαν τριετίαν, ἀπὸ 15 Αὐγούστου 1891 μὲ ἐνοίκιον 475 γρ. ἑτησίως ἐπισκευαζομένων τῶν χοιζόντων μερῶν ὑπὸ τῆς κοινότητος». Τὴν 16ην Αὐγούστου 1892 «ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ κ. Χρηστάκη Σαρίδου, ἵνα λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς δυσχεροῦς τῶν οἰκονομικῶν του καταστάσεως, μεταρῳασθῇ κατὰ τι τὸ ἐτήσιον ἐνοίκιον τοῦ οἰκήματος τοῦ Ἱ. Μετοχίου, ἐν ᾧ κατοικεῖ, ἐνεκρίθη, ἵνα διὰ μὲν τὸ δεύτερον ἔτος πληρώσῃ 25 μετρίτια (ἀργυρὰ τοιςκὶνὰ νομίσματα τῶν 20 γροσιῶν), τὸ δὲ τρίτον 20».

Τὴν 22αν Αὐγούστου 1901 «κατεκινώθη ἡ ἐνοικίασις. . . . . ἐπὶ τοῦ Ε. Γιουρτσόγλου διὰ μίαν τριετίαν». Ὁ Εὐάγγελος Γιουρτσόγλος ἐξηκολούθησεν ἐνοικιάζων τοῦτο μέχρι τοῦ 1908 μὲ διαφόρους νέας συμφωνίας. Κατόπιν δὲ καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλοι εἶχον ἄλλοτε μὲν τὸ οἶκον ἄλλοτε δὲ τὰ ἐργαστήρια, μέχρις οὗ τὸ μὲν οἶκον κατεστράφη καὶ σχεδὸν καθ' ὅλοκληρίαν ἐξέλιπε, τὰ δὲ μαγαζεῖα κατήντησαν σήμερον ἄχρηστα καὶ μένει μόνον τὸ προσκύνημα ὃ Ἀγιος Χαράλαμπος.

Διδυμότειχον—Αὐγουστος—1935.

† Ἀρχιμανδρίτης

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΦΕΙΑΝΗΣ